

NEKATERI VIDIKI POUČEVANJA DRUŽBOSLOVNIH VSEBIN V CŠOD KRANJSKA GORA

MIHA ŽAGAR

Center šolskih in obšolskih dejavnosti, dom Kranjska Gora, Vitranška 9, 4280 Kranjska
Gora, 04 5881584

miha_zagar@hotmail.com

IZVLEČEK

Prispevek obravnava določene vidike, ki se pojavljajo v zvezi s poučevanjem družboslovnih vsebin v CŠOD Kranjska Gora. Navaja, katere so najpogostejše družboslovne teme, ki se tu izvajajo, ter osnovne karakteristike doma in šol, ki so najpogostejše udeleženke. Osrednji del prispevka oriše nekatere učne oblike in metode, ki se uporabljajo pri izvedbi družboslovnih vsebin ter jih ovrednoti, predvsem z vidika njihove uporabnosti in pomena v šoli v naravi.

1. UVOD

Dom Kranjska Gora v okviru Centra šolskih in obšolskih dejavnosti (CŠOD) nudi učencem in dijakom številne možnosti pri izbiri družboslovnih, naravoslovnih in športnih vsebin.

Tovrstna oblika vzgojno-izobraževalnega dela ima lahko številne prednosti pred »klasičnim« šolskim poukom; učenci večino časa preživijo v naravi oz. na terenu, tako spoznajo različna bivalna okolja, regije, običaje ... V času izvajanja šole v naravi je lažje spodbujati aktivnejše oblike in metode dela, večje možnosti so za interdisciplinarnost in prepletanje različnih tem, ki so del učnega načrta, vzdušje je bolj sproščeno. Našteto predstavlja le del prednosti, ki jih prinaša šola v naravi, pri njeni izvedbi in organizaciji v okviru CŠOD pa je potrebno upoštevati dejstvo, da se šolske skupine menjajo vsak teden. To med drugim pomeni nepoznavanje učencev in dijakov, njihovih sposobnosti, pričakovanj, ki so jih prinesli s seboj, težko je sestaviti heterogene skupine in izvajati diferenciacijo glede na njihove zmožnosti in interese.

Prispevek se bo osredotočil predvsem na določena spoznanja, s katerimi se srečujem pri izvedbi pouka družboslovja v naravi.

2. NEKATERI VIDIKI POUČEVANJA DRUŽBOSLOVNIH VSEBIN V CŠOD KRANJSKA GORA

Karakteristike Kranjske Gore in bližnje okolice omogočajo obravnavo raznovrstnih družboslovnih tem. Navajam le nekaj tistih, ki so v okviru tedenskih programov najpogostejše na programu:

- Triglavski narodni park in varovanje okolja
- Ekološka problematika v Kranjski Gori in okolici
- Turizem v Kranjski Gori
- Naselbinske značilnosti Kranjske Gore
- Zgodovina Kranjske Gore

Zaradi objektivnih razlogov (pri izbiri šol prevladujejo športne in naravoslovne vsebine) omenjenih tem ne izvajam posamično, ampak so zajete in se prepletajo v eni sami pretežno družboslovni vsebini, ki obsega 5 pedagoških ur. Glavni poudarek je vsekakor namenjen spoznavanju pomena bližnjega Triglavskega narodnega parka pri varovanju tukajšnje alpske pokrajine ter ugotavljanju ekološke problematike naselja in okolice. Izvedba je seveda v prvi vrsti odvisna od tega, kateri razred oz. letnik gostimo, prav tako pa se prilagodimo morebitnim zahtevam po temeljitejši obravnavi zelenih tem.

Število učencev ali dijakov v domu se v povprečju giblje med 40 in 60; ti so nadalje razdeljeni v 3 velike skupine po 13 – 20 učencev, odvisno od njihove številčnosti. Vsako izmed njih nadalje razdelimo na 4 – 5 skupin s po tremi do maksimalno petimi člani, ki v teku pouka medsebojno sodelujejo.

V domu so praktično vsi pripomočki, potrebni za kakovostno izpeljavo družboslovnih vsebin, od potrebnih kart, literature, merilnih inštrumentov, videorekorderja, diaproyektorja... Omenjeni so bolj ali manj nujna pomagala, glavno prednost pri izvedbi pa zanesljivo predstavlja odlična lokacija ter hitra dostopnost do vseh objektov, pojavov in ustanov, ki jih učenci raziskujejo. Dom leži praktično na smučišču in v neposredni bližini hotelov, do središča Kranjske Gore je nekaj minut, Triglavski narodni park je oddaljen 15 minut hoje, v njegovi neposredni bližini se nahaja turistično naselje z jezeroma, ki je vzorčen primer nekontroliranega razvoja v preteklosti in posledično degradirane okolice.

Glede na starostno strukturo izrazito prevladujejo višji razredi osnovnih šol, predvsem 6. in 7. osemletke oz. 7. in 8. devetletke. Bistveno manj je srednješolcev in mlajših osnovnošolcev.

3. UČNE OBLIKE IN METODE

Šola v naravi je odlična priložnost, da se izognemo frontalnemu pouku, ki v pedagoški praksi še vedno prevladuje, namesto njega pa uvajamo aktivnejše oblike in metode dela, s katerimi pripomoremo k večji miselni aktivnosti učencev. Naj izpostavim samo nekaj tistih, s katerimi si pomagam pri svojem delu.

Že v uvodnem delu pouka družboslovja v naravi (npr. vsebina »Triglavski narodni park in varovanje okolja«) pogosto namesto metode ustne razlage uporabim metodo viharjenja idej (brainstorming). Učence oz. dijake razdelim v skupine in skupaj poiščejo pojme, asociacije, ki jih povezujejo z narodnim parkom. Nekatere zapišemo na tablo in se o njih pogovorimo. Metoda je zanje ponavadi zelo atraktivna, obenem pa na ta način dobim povratne informacije o njihovi percepciji in predznanju obravnavane tematike.

Skupinsko delo je ena izmed oblik, ki je tako pri učencih kot dijakih večinoma zelo priljubljena. Omenil sem že, da formiram 3 do 4 manjše skupine s po tremi do petimi učenci. Posebej pri osnovnošolcih je potrebno, da dobe natančna navodila, s čimer lahko svojo nalogo res samostojno opravijo. Skupinam ponavadi dam različne naloge (primer: 1. skupina opravi kartiranje jezera in okolice ter določi namembnost objektov; 2. skupina opazuje, določi in primerja čistost obeh jezer ter poskuša najti razloge za obstoječe stanje...) ter določim vodje skupin in način, s katerim bodo o rezultatih svojega dela seznanili sošolce. Izkušnje in spoznanja, ki so jih osnovnošolci osvojili pri izpeljavi obravnavanih vsebin, je na koncu po mojih izkušnjah zelo koristno utrditi z izdelavo plakata ali izvedbo tematskega kviza.

Pri delu s srednješolci (in seveda tudi osnovnošolci) je smiselno uporabiti problemski pristop, s katerim razvijajo kritično mišljenje. Lepo možnost za proučevanje okoljskega problema predstavljata umetni jezera v neposredni bližini Triglavskega narodnega parka. Dijaki, razdeljeni v manjše skupine, dobijo npr. nalogo, da na podlagi meritev, opazovanja in preučitve nekaterih iztočnic, ki jim jih podam v uvodnem delu, ugotovijo, zakaj in na kakšen način je tu v preteklosti prišlo do onesnaževanja in degradacije. Na tej podlagi sestavijo možne scenarije razvoja preučevane okoljske situacije v prihodnosti in jih na koncu predstavijo ter komentirajo. Dijaki pogosto zelo dobro sprejmejo tudi igro vlog. Primer: po uvodnem delu, v katerem se seznanijo z glavnimi značilnostmi Triglavskega narodnega parka, si ogledajo njegovo robno območje, ki predstavlja »predmet spora« - odločali se bodo namreč o tem, ali naj se to območje v prihodnosti turistično razvija ali ne. Dijake razdelimo v interesne skupine, npr. turistične delavce, nadzornike TNP, občinsko upravo, domačine ipd. Napišejo stališča svoje skupine in pripravijo argumente o obravnavanem vprašanju (pri tem vsaki skupini lahko pomagamo z vprašanji, kratkimi opombami), nato pa posamezne skupine odigrajo soočenje stališč. Dijaki lahko na koncu argumentirano komentirajo stališča ostalih skupin in ocenijo, katera skupina je bila v razpravi najboljše pripravljena. Gre za koristno vajo strpnosti drug do drugega, medsebojnega komuniciranja, spoštovanja...

Sestavni del skupinskega dela je v mojem primeru terensko delo, pri katerem se učenci in dijaki urijo v rabi osnovnih raziskovalnih metod, npr. opazovanju, kartiranju, primerjanju, orientaciji, analiziranju, poročanju.

4. ZAKLJUČEK

Z navedenimi primeri učnih oblik, metod in tehnik, ki so le majhen del uporabljenih, se v šoli v naravi da doseči aktivnejše pridobivanje znanja, ki bo zato trajnejše in bolj uporabno. Učence in dijake spodbujajo k opazovanju družbenega in naravnega okolja ter odgovornem ravnanju z njima. Do novih spoznanj prihajajo na podlagi reševanja in razumevanja zastavljenih problemov. Spodbujanje skupinskih oblik dela lahko bistveno pripomore k boljši komunikaciji in medsebojnemu razumevanju, strpnosti, zaupanju, pa tudi k razvoju pozitivne samopodobe učencev in dijakov. S problemskim pristopom se šolsko znanje začne povezovati z življenjskim, hkrati pa ne sloni le na izkušnjah preteklosti, temveč želi predvideti prihodnost in človekovo ravnanje, ki je pri tem potrebno. In nenazadnje, pri pouku v naravi ne smemo pozabiti na pomen aktiviranja čustev in spodbujanja vrednot, ki se kažejo v odnosu učencev in dijakov do naravnega okolja, soljudi, različnih kultur in lastne domovine.

5. LITERATURA

Bevc, V. (1997). Pouk geografije v naravi. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
Židan, A. (1995). Aktivno učenje mladih v družboslovju. Ljubljana: Študentska organizacija Univerze.